

نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان همدان در ارائه خدمات اطلاعاتی به کاربران کودک و نوجوان

هاجر بیگی (نویسنده مسئول)

کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، شاغل در اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان همدان. beigh553@gmail.com

بیژن راستی‌فر

کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، رئیس اداره امور همکاری‌های اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان کرمانشاه

b.rastifar@gmail.com

علیرضا اسفندیاری مقدم

دانشیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان aliisfandyari@gmail.com

ثریا زنگنه

کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، شاغل در اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان کرمانشاه s.z92.lib@gmail.com

چکیده

هدف: هدف این پژوهش شناسایی نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان همدان در ارائه خدمات اطلاعاتی به کاربران کودک و نوجوان بود. **روش:** پژوهش حاضر کاربردی و با رویکرد روش شناختی کیفی انجام شده است. در این پژوهش، ۳۶ نفر از کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان همدان به صورت هدفمند مورد مصاحبه نیمه ساختاریافته قرار گرفتند. تحلیل داده‌ها با رویکرد تحلیل موضوعی انجام گرفت.

یافته‌ها: بر اساس داده‌های حاصل از این پژوهش، ۵ موضوع اصلی و ۴۶ زیرموضوع مفهوم‌سازی شدند. ۵ موضوع اصلی عبارت‌اند از: اهداف جستجوی اطلاعات، منابع اطلاعاتی مورد استفاده، معیارهای سنجش اعتبار اطلاعات، کانال‌های اطلاعاتی و منابع دسترسی به اطلاعات. همچنین یافته‌های این پژوهش نشان داد که کتابداران نقش مهمی در آگاهی‌رسانی و تبلیغات برای جذب کودکان و نوجوانان به کتابخانه‌ها، تهیه منابع مناسب و کافی اعم از چاپی و غیرچاپی همگام با فناوری و پیشرفت‌های روز و برداشتن موانعی از قبیل کمبود بودجه و نیروی انسانی، کمبود مکان، کمبود منابع مناسب دارند.

اصالت/ارزش: از طریق موضوعات شناسایی شده در این پژوهش می‌توان زمینه را برای پرورش بهتر کودکان و نوجوانان مهیا ساخته و نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی را در ارائه خدمات اطلاعاتی به کاربران کودک و نوجوان برجسته سازد.

کلیدواژه‌ها: خدمات اطلاعاتی، کتابخانه‌های عمومی، استان همدان، کتابداران، کودک و نوجوان.

مقدمه

نظام خدمات اطلاعاتی به عنوان جنبه‌ای از نظام‌های اطلاعاتی به زیرساخت‌هایی نیاز دارد تا فعالیت خود را بر آن استوار سازد (لاو، ۲۰۰۲). زیرساخت همان «ساختار کلی» می‌باشد که دربرگیرنده همه خدمات اطلاعاتی برای همه اقشار جامعه و گروه‌های مختلف استفاده‌کنندگان است، اما همه این فعالیت‌ها نمی‌تواند بدون وجود اطلاعات، بدون کارمندان واجد شرایط، بدون تجهیزات یا بدون حمایت مالی و قانونی که بتواند افراد مسئولی را برای فعالیت نظام فراهم آورد، انجام گیرد (نشاط، ۱۳۸۳). به عبارت دیگر

زیرساخت اطلاع‌رسانی یا زیرساخت اطلاعاتی جنبه‌هایی از جامعه است که به فراهم آوردن، عامل و امکان انتقال اطلاعات مانند نشر، آموزش، خدمات اطلاع‌رسانی و ... می‌پردازند بسیاری از صاحب‌نظران از جمله: آگوستو، هوجس و هاسل^۱ معتقدند که اصلی‌ترین کارکرد کتابخانه و مراکز اطلاع‌رسانی ارائه خدمات مناسب به جامعه است (آگوستو، هوجس و هاسل، ۲۰۰۵). از این رو وجود خدمات اطلاعاتی در کتابخانه‌های عمومی طبعاً باعث ترویج فرهنگ کتاب و کتابخوانی خواهد شد؛ زیرا کتابخانه‌های عمومی با ایجاد بسترهای جدید به عنوان یکی از ابزارهای اصلی در توسعه فرهنگی و پرکردن شکاف اطلاعاتی به اقشار مختلف جامعه ارائه خدمات اطلاعاتی می‌دهند. یکی از گروه‌های سنی که کتابخانه به آنان ارائه خدمات اطلاعاتی می‌دهد کودکان و نوجوانان هستند.

کتابخانه‌های عمومی در این سنین بحرانی با هدایت کودکان و نوجوانان به مسیر رشد فردی و اجتماعی و ایجاد نشاط و سرگرمی برای کودکان به برآورده کردن نیازهای چند جانبه آنان علی‌الخصوص نیازهای اطلاعاتی آنها - که شاید مانند بزرگسالان شفاف و هدفمند نباشد - کمک بسیار زیادی می‌کنند. با توجه به وسعت مخاطبان کتابخانه‌های عمومی که قشرهای مختلف جامعه را شامل می‌شوند، این مراکز نقش زیربنایی در توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جوامع برعهده دارند و یکی از مهمترین ارکان تحولات بنیادی جوامع به شمار می‌روند (اشرفی ریزی، ۱۳۸۸). در این راستا پژوهشگران، پرورش عادت به مطالعه در دوران کودکی را عامل مهمی در افزایش میزان مطالعه در بزرگسالی می‌دانند (بیگدلی و باجی، ۱۳۸۸). از منظر دیگر کودکان زمانی اهل مطالعه می‌شوند می‌دانند چه می‌خوانند و با دنیایی وسیع‌تر آشنا می‌شوند و یاد می‌گیرند برای دانستن می‌توانند از منابع مختلفی استفاده کنند که خودش یک مهارت برای بچه‌ها است (سعدآبادی، پناهی و رحیمی‌راد، ۱۴۰۰).

بنابراین دوره کودکی و نوجوانی از دوره‌های مهم و حساس زندگی افراد است. مخصوصاً دوره نوجوانی که با تغییرات رشدی همه جانبه جسمی، عقلی، عاطفی، اجتماعی، معنوی و اعتقادی همراه است و به طور یقین تغییرات مذکور نیازهای خاصی را برای فردی که در این مرحله سنی قرار دارد، ایجاد خواهد کرد (شکوهیان، عاصمی و شعبانی، ۱۳۹۶). از این رو زیربنای شخصیت انسان در سال‌های اولیه زندگی پایه‌گذاری می‌شود و آموخته‌های این دوران، تأثیر عمیق و انکارناپذیری بر آینده زندگی فرد دارد. حضور کودکان و نوجوانان در کتابخانه، آشنایی و تعامل با کتابداران، تعامل با سایر کودکان و نوجوانان کتابخوان و خواندن کتاب، همه و همه در شکل‌گیری عادت حضور در کتابخانه و استفاده از این مکان به عنوان یکی از مکان‌های برطرف‌کننده نیازهای فرهنگی و اجتماعی کودک، نقشی مهم و اساسی ایفا می‌کنند (فخار طبسی، ۱۳۹۶). رویکردهای جدید در کتابخانه‌های کودکان و نوجوانان فراتر از تعریف معمول، محلی برای گردآوری، سازماندهی، ارائه و اشاعه منابع ویژه و خدمات اطلاعاتی برای تشویق کودکان به کتاب و کتابخوانی، ایجاد سرگرمی برای کودکان و آموزش آنها تلقی شود (محمدرضایی بیگدلی، ۱۳۸۷).

¹. Lau

². Huges and Agosto, Huges & Hasel

پنگ (۲۰۱۹) چهارچوبی از مهارت‌های مورد نیاز کتابداران در کتابخانه‌های عمومی در سه دسته مهارت‌ها و دانش تخصصی، مهارت‌ها و دانش کلی و خصوصیات و نگرش‌های شخصی ارائه می‌دهد. مؤلفه‌های مهارت‌ها و دانش تخصصی را در شناسایی کاربران، مدیریت (ایجاد اهداف و برنامه‌ها، پیروی از سیاست‌ها و رویه‌های کتابخانه، تجزیه و تحلیل هزینه‌های خدمات، تهیه پیش‌نویس طرح‌های پیشنهادی و مدیریت داوطلبان)، شناسایی منابع کتابخانه‌ای، روابط عمومی و شبکه‌سازی، توسعه شغلی و حرفه‌ای، خدمات مرجع، آموزش، فناوری و شناخت کتابخانه‌های عمومی می‌داند همچنین، مهارت‌ها و دانش کلی را در ارتباطات، زبان، منطق و قضاوت، نوآوری دانشی و درونی‌سازی، همکاری تعاونی، مستقل و چندوظیفه بودن، انعطاف‌پذیری و توانایی سازگاری با شرایط، مدیریت زمان، مدیریت احساسات، مدیریت استرس و حساسیت بین شخصی را برمی‌شمرد و در نهایت خصوصیات و نگرش‌های شخصی را در صبوری، سرزندگی، دوست‌داشتنی بودن، کنجکاو بودن و عاشق بچه‌ها بودن می‌داند (نقل در چهرقانی و کریمی، ۱۴۰۱). با این اوصاف تأمین نیازهای اطلاعاتی کودکان و نوجوانان، از رسالت کتابخانه‌های عمومی است که برای ارائه خدمات اطلاعاتی مؤثر نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی به عنوان یک اهرم مهم و راهبردی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

این موضوع وقتی اهمیت بیشتری می‌یابد که نقش فوق‌العاده و روبه‌گسترش کتابخانه‌های عمومی در ارائه خدمات را در نظر بگیریم. پیداست که چنین نهادی از نقش‌های چندگانه‌ای در حوزه فعالیت خود برخوردار است (قبری‌خشنو، تاجداران و کیانی-خوزستانی، ۱۳۹۵). از سوی دیگر یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های فکری کودکان و نوجوانان دسترسی به منابع اطلاعاتی متنوع، تازه و سرگرم‌کننده و متناسب با نیازهای اطلاعاتی آنهاست؛ وظیفه کتابداران کتابخانه‌های عمومی به عنوان مروجان فرهنگ کتاب و کتابخوانی آن است که نیازهای آنان را شناسایی و در جهت ارضای آن‌ها گام بردارند. از این‌رو ضرورت پژوهش‌هایی از این دست در شناسایی نیازهای کودکان و نوجوانان، شناسایی موانع دستیابی به اطلاعات مورد نیاز آنها و راهکارهای مرتفع نمودن این نیازها احساس می‌شود. از سوی دیگر با توجه به اینکه در زمینه نیازهای اطلاعاتی کودکان و نوجوانان و ارائه خدمات اطلاعاتی آنها مطالعه‌ای درخور و مناسب صورت نگرفته است و تاکنون راهکارهایی برای بهبود شیوه‌های رفع نیازهای اطلاعاتی آنان تدوین نگردیده است، این پژوهش دارای اهمیت است. علاوه بر آن چون کتابداران نقش مهمی در معرفی آثار مناسب برای کودکان و نوجوانان و ایجاد شوق به مطالعه در آنان را بر عهده دارند می‌توانند با تصمیم‌گیری‌های درست، در رفع کاستی‌های احتمالی موجود، بهبود مواد و منابع کتابخانه و در نهایت به ارتقای سطح کیفی ارائه خدمات به آنان کمک نمایند. بنابراین کتابداران پس از آگاهی از موارد فوق می‌توانند با شناخت مجراهای دسترسی به اطلاعات، با برنامه‌ریزی مناسب به راحتی ارائه خدمات نموده تا کار این قشر در اجتماع را تقویت نمایند. در این راستا پژوهش حاضر به دنبال شناسایی نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان همدان در ارائه خدمات اطلاعاتی به کاربران کودک و نوجوان است.

پیشینه پژوهش

پژوهشگران در پژوهش‌های خود کودکان و نوجوانان را در حوزه اطلاعات و رفتار اطلاعاتی از ابعاد مختلف مطالعه کرده‌اند. پژوهش‌های انجام شده پیشین با انعکاس این ابعاد چندگانه ارائه خدمات به کودکان و نوجوانان را بررسی کرده‌اند. به عنوان مثال برخی بر جنبه‌های بررسی نیازهای اطلاعاتی کودکان و نوجوانان (بیگدلی و همکاران، ۱۳۹۸؛ آله پورس، ۲۰۰۶) و رفتار اطلاعاتی یا اطلاع‌یابی در محیط‌های خاص مثل وب (علی پور، ۱۳۸۵؛ فتاحی و همکاران، ۱۳۸۸)، یا نوع خاصی از رفتار اطلاعاتی مثل رفتار اطلاعاتی کلامی (سالکی ملکی و مومنی، ۱۳۹۷). موضوعات مورد علاقه اعضای جوان (امید خدا و سپهر، ۱۳۸۸) آنها تمرکز داشته‌اند. برخی از پژوهش‌ها نیز با

¹ . Rng

² . Ole Pors

تاکید بر بخش کودکان کتابخانه‌های عمومی رفتار کودکان را از جنبه‌های دیگر (مثل اشتیاق یا وفاداری) انجام شده است. در ادامه مروری داریم بر پژوهش‌هایی که قبلاً در این حوزه‌ها انجام شده است و نزدیک به حوزه مطالعه حاضر است.

عظیمی، خادمی زاده و خدردی (۱۴۰۰) در پژوهشی تأثیر خدمات جنبی بخش کودکان کتابخانه‌های عمومی خوزستان را بر وفاداری کاربران بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان داد که میزان رضایت از امکانات و خدمات بخش کودک بالا بود، کودکان نیز شرکت در برنامه‌های بخش کودک را به دوستانشان پیشنهاد میدادند و آنها را به عضویت در این بخش تشویق می‌کردند و بین میزان رضایت کودکان از خدمات بخش کودک و میزان وفاداری ایشان به این بخش رابطه معنادار مثبت وجود دارد. فخار طبسی (۱۳۹۵) در پژوهش خود مهمترین عوامل اشتیاق به بازگشت کودکان و نوجوانان به کتابخانه در گروه هدف، را به ترتیب اولویت رفتار کتابدار، استفاده از سالن مطالعه، انگیزه‌های درونی، تأثیرگذاری محیط و امکانات رفاهی و منابع اطلاعاتی بیان کرد. علی‌پور (۱۳۸۵) به بررسی الگوی رفتار جستجو و اطلاع‌یابی نوجوانان دبیرستان‌های شهر تهران در استفاده از اینترنت با استفاده از الگوی رفتاری مبتنی بر مشاهده و جستجو در وب پرداخت. نتایج نشان داد که رفتار نوجوانان در محیط وب از استراتژی نظام‌مندی پیروی نمی‌کند. همچنین یافته‌ها نشان داد که کسب اخبار و اطلاعات آموزشی و دانشگاهی در صدر اولویت‌های استفاده نوجوانان از اینترنت جا داشته است.

فتاحی، صابری و دخت‌عصمتی (۱۳۸۸) پژوهشی با رویکرد کیفی و با هدف بررسی رفتار اطلاع‌یابی دانش‌آموزان دوره راهنمایی در محیط وب با استفاده از شیوه مصاحبه و مشاهده بر روی ۲۰ دختر دانش‌آموز دوره راهنمایی تحصیلی انجام دادند. نتایج پژوهش حاکی از سطح دسترسی مطلوب دانش‌آموزان به اینترنت و استفاده فراوان از موتورهای جستجو توسط دانش‌آموزان بود. با این وجود آشنایی دانش‌آموزان با مفهوم و ساختار موتورهای جستجو و شیوه‌ها و ابزارهای بازیابی اطلاعات از منابع الکترونیکی به استثنای موتورهای جستجو در سطح ضعیفی قرار داشت. همچنین نتایج پژوهش نشان داد که نقش کتابخانه و کتابداران آموزشی در ارتقای سطح دانایی و رفع نیاز اطلاعاتی دانش‌آموزان در مقایسه با اینترنت ضعیف و کم رنگ بوده است.

اویتونجی، چیگبوندو، اولوکود (۲۰۲۲) نیازهای اطلاعاتی و جستجوی نیازها و الگوی جستجوی کودکان در کتابخانه‌های عمومی نیجریه را بررسی کردند. یافته‌ها نشان داد که نیاز اطلاعاتی کودکان در کتابخانه ایالتی کوآرا بیشتر آموزشی است تا تفریحی. الگوی اطلاع‌یابی آنها شامل استفاده از کمک و تلاش شخصی کتابدار است.

مدن، فورد و میلر (۲۰۰۷) در پژوهشی منابع اطلاعاتی دانش‌آموزان انگلیسی دوره راهنمایی را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که از دیدگاه دانش‌آموزان راهنمایی انگلیس، اینترنت مفیدترین منبع اطلاعاتی تلقی می‌شود. در این رده‌بندی، کتاب در مرتبه دوم قرار داشت و جایگاه آخر به انواع لوح فشرده تعلق داشت؛ این در حالی بود که اولویت اول کسب اطلاعات برای دانش‌آموزان انگلیسی، خویشاوندان بودند. در این رده‌بندی، معلمین در رتبه دوم و اینترنت در رتبه آخر قرار داشت.

فیدل و همکاران (۱۹۹۹) پژوهشی با هدف بررسی رفتار جستجوی وب دانش‌آموزان دوره دبیرستان انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد که دانش‌آموزان دوره دبیرستان بدون کمک کتابدار قادر به آغاز جستجو نیستند، اما در نهایت از نتایج جستجو و منابع بازیابی - شده راضی هستند. همچنین از جستجو در وب به دلیل تنوع منابع بازیابی شده، پوشش متنوع موضوعی و دسترسی آسان به اطلاعات لذت می‌بردند.

1. Oyetunji, Chigbundu, Olokode

2. Madden, Ford & Miller, David

3. Fidel, R., et. al

پژوهشهای انجام شده در خصوص کودکان و رفتار اطلاعاتی و حوزه‌هایی که نزدیک به این موضوع هستند بیشتر با تمرکز بر رفتار اطلاعاتی (اطلاع‌یابی یا اطلاع‌جویی) انجام شده است اگر چه در برخی پژوهش‌ها با اشاره به کتابدار او را نیز در فرایندهای ارائه خدمات اطلاعاتی به کودکان دخیل دانسته‌اند اما با جستجوی پژوهشگران مشخص شد که پژوهشی جداگانه که نقش کتابداران را در ارائه خدماتی اطلاعاتی به کودکان بررسی کرده باشد، انجام نشده است. پژوهش حاضر در همین راستا و با هدف بررسی و شناسایی نقش کتابداران بخش کودک کتابخانه‌های عمومی استان همدان در ارائه خدمات اطلاعاتی به کودکان و نوجوانان انجام شده است.

روش پژوهش

پژوهش پیش رو با هدف شناسایی نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان همدان در ارائه خدمات اطلاعاتی به کاربران کودک و نوجوان انجام شد. پژوهش به روش کیفی انجام شد. جامعه آماری این پژوهش، کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان همدان بود. ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه ساختاریافته و نمونه‌گیری با استفاده از روش هدفمند و تا رسیدن به اشباع اطلاعات انجام گرفت. برای انتخاب افراد نمونه که در مصاحبه وارد شوند چون پژوهشگران شناخت نسبی به مجموعه کتابداران کودک شاغل در کتابخانه‌های عمومی استان همدان داشتند بنابراین از روش قضاوتی استفاده کردند و بنا را بر نظر پژوهشگران برای انتخاب گذاشتند البته قبل از شروع فرایند مصاحبه برای پژوهش یک بررسی میدانی از بخش کودک کتابخانه‌های عمومی استان همدان انجام گرفت و یک مصاحبه به شکل گپ و گفت کوتاه جهت بررسی میزان تجربه و شناخت کتابداران شاغل در بخش کودک و انتخاب نهایی افراد برای ورود به مصاحبه صورت گرفت. در زمان اجرای مصاحبه‌ها ضمن یادداشت‌برداری از نکات ضروری با کسب اجازه از مصاحبه شونده‌گان با استفاده از دستگاه ضبط صوت، مصاحبه‌ها ضبط شد. همچنین در خصوص دلایل انجام مصاحبه و اطمینان از رعایت اصل محرمانگی در مطالعه به مصاحبه شونده‌گان توضیح داده شد. در مجموع ۳۶ مصاحبه انجام شد. مدت مصاحبه‌ها بین ۴۰ تا ۶۰ دقیقه متغیر بود. این افراد در واقع کسانی بودند که اطلاعات و تجارب عمیق در مورد مفهوم و موضوع مورد مطالعه داشتند و می‌توانستند داده‌های بسیاری را در اختیار پژوهشگر قرار دهند. به منظور اعتبارسنجی پژوهش از معیارهای اعتبارپذیری و قابلیت اطمینان که جایگزین روایی و پایایی در پژوهش کمی هستند، استفاده شد. اعتبارپذیری عبارت است از درجه اعتماد به واقعی بودن یافته‌ها برای شرکت‌کنندگان پژوهش و برای زمینه‌ای که پژوهش در آن انجام گرفته است (لینکلن و گوبا، ۱۹۸۵؛ نقل در حریری، ۱۳۸۵).

قابلیت اطمینان جایگزین مفهوم پایایی در پژوهش کیفی است. به این معنا که پژوهشگر به جای اینکه بخواهد افراد در شرایط مشابه به همان نتایج برسند، در پی آن است که خواننده متقاعد شود که با توجه به فرایند طی شده در پژوهش، یافته‌ها از قابلیت اطمینان برخوردار است (حریری، ۱۳۸۵). تجزیه و تحلیل داده‌ها همزمان با جمع‌آوری اطلاعات با رویکرد تحلیل موضوعی انجام گرفت. برای قابل ردیابی کردن فرایند پژوهش و برای اینکه امکان بازرسی و کنترل قابلیت اطمینان پژوهش، برای افراد خارج از پژوهش نیز فراهم شود، «مسیرنمای حسابرسی» تهیه شد. به این معنا که جزئیات مربوط به چگونگی گردآوری داده‌ها و نحوه تصمیم‌گیری‌ها، تفسیرها و تحلیل‌های طی شده در فرایند پژوهش به عنوان جای پای برای حسابرسی، تهیه و نگهداری می‌شود. این مسیرنما شامل مصاحبه‌های ضبط شده، متون نسخه‌برداری شده مصاحبه‌ها، برگه راهنمای مصاحبه، فهرست مصاحبه‌شونده‌گان، فرضیه‌هایی که پژوهشگر در جریان تحلیل داده‌ها در نظر داشته و مقوله‌های استخراج شده از داده‌ها و یادداشت‌های پژوهشگر است (حریری، ۱۳۸۵). تحلیل داده‌ها از زمان همان مصاحبه اول و به موازات انجام مصاحبه‌ها شروع شد. مراحل تجزیه و تحلیل داده‌ها به شرح ذیل است.

¹ . Lincoln and Guba

- متن مصاحبه پس از چندین بار گوش کردن به صورت کلمه به کلمه دست‌نویس شد تا مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. سپس در رایانه تایپ و ذخیره شدند؛

- در ادامه متن مصاحبه‌ها چندین بار مطالعه شدند تا درک کلی از متن به دست آید و پژوهشگر در داده‌ها تسلط کافی پیدا کند.

- متن مصاحبه‌های پیاده شده به دقت خوانده و عبارات و جملات مهم آن مشخص گردید و معنای هر عبارت مهم به صورت کد یادداشت شد. به این صورت که در هر کدام از مصاحبه‌ها موضوعات از هم جدا شدند و زیر موضوعات همه مصاحبه‌ها مشخص شد.

- در کدگذاری سطح دوم، موضوعات اصلی و زیر موضوعات بازخوانی شد و سپس موضوعات اصلی با معنای مشابه با یکدیگر دسته‌بندی و طبقات تشکیل شد. کدبندی و تعیین طبقات توسط محقق انجام گرفت و سپس مضامین تعیین شده توسط محقق با یکدیگر مقایسه شد.

- در نهایت داده‌ها در طبقه‌های اصلی که کلی‌تر و مفهومی‌تر هستند، قرار گرفتند و سپس تم‌ها انتزاع و پیشنهادات ارائه شدند. اصل رضایت شرکت‌کنندگان و اصل محرمانگی در پژوهش در نظر گرفته شد. برای تحلیل داده‌های بدست آمده از نمونه‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده شد. این روش بر شناسایی الگوی معنایی در یک مجموعه داده تمرکز دارد و چون به دیدگاه معرفت‌شناختی یا نظری خاصی وابسته نیست (کلارک و براون، ۲۰۱۳) به همین خاطر بسیار انعطاف پذیر است.

یافته‌ها

ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه مورد مطالعه به این شرح بود: ۲۲ خانم و ۱۴ آقا با دامنه سابقه کار ۱-۵ سال (۱۷ نفر)، ۵-۱۰ سال (۱۴ نفر) و ۱۰ سال به بالا (۵ نفر) بودند. تجزیه و تحلیل داده‌های مصاحبه منجر به شکل‌گیری ۵ موضوع اصلی، ۴۴ زیر موضوع و ۴ موضوع فرعی گردید که به شرح آن‌ها پرداخته می‌شود. پنج موضوع اصلی عبارتند از: جستجوی اطلاعات، منابع اطلاعاتی مورد استفاده، معیارهای سنجش اعتبار اطلاعات، کانال‌های اطلاعاتی و موانع دسترسی به اطلاعات که در ادامه در هر کدام از این موضوع‌ها به بررسی نقش کتابداران در رفتار اطلاع‌یابی کودکان و نوجوانان پرداخته شده است.

۱. نقش کتابداران در اطلاع‌جویی کودکان و نوجوانان

در این زمینه به بررسی نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در اطلاع‌جویی کودکان و نوجوانان پرداخته شد که با استفاده از نظر مشارکت‌کنندگان زیرموضوعاتی در جدول شماره ۱ آمده است. داده‌ها نشان داد که اهتمام کتابداران بر این است که کودک بدون نگرانی از سر و صدا و خرابی در چارچوب مقررات کتابخانه به تفریح، سرگرمی و یادگیری بپردازند. کتابداران پس از تشخیص مناسب‌ترین مکان برای بخش کودک، باید از طریق ایجاد نظم و آموزش رفتار، کودکان را جذب کرده و در نگهداری آنها عملکرد موفق داشته باشند. کتابداران می‌توانند با تهیه کتاب‌هایی از جنس بادوام و محکم و ضدآب خرابی منابع را به تأخیر بیندازند. هرچند بنا بر

¹. Thematic analysis

². Clarke & Braun

اظهارات کتابداران این روش مستلزم جذب بودجه قابل توجهی است که از عهده‌ی هر کتابخانه‌ای بر نمی‌آید. لذا تهیه امکانات و تجهیزات مناسب از نظر ایمنی کودک و تولید صدا می‌تواند بخش قابل توجهی از مزاحمت‌های بخش کودک را تعدیل کند. از این‌رو کتابدار با استفاده از خلاقیت خود می‌تواند امکانات تفریحات ورزشی و بازی‌های فکری که در سکوت و آرامش قابل انجام باشد را برای کودکان فراهم کند.

جدول ۱. نقش کتابداران در اطلاع‌جویی کودکان

کد	زیر موضوعات	اظهارات مشارکت‌کنندگان
۵	آموزش رفتار مناسب	«بیشتر کتابخانه‌ها به محیط مجزا برای بچه‌ها ندارند. به هر حال سروصدای بچه‌ها هست. تنها راه اینه که بهشون چطور و چگونه به کتابخونه اومدن یاد بدیم. هر چند اصلش همینه اما در واقع اونا نیاز دارن توی یه فضای کاملاً اختصاصی کتاب بخونن به خصوص زیر هفت ساله‌ها».
۹	تهیه منابع مناسب	«اگه نتونیم منابعی تهیه کنیم که زود خراب نشه می‌تونیم با آموزش مشکل منابع رو حل کنیم. مثلاً با قصه‌گویی امانتداری یادشون بدیم».
۲۵	تهیه امکانات و تجهیزات مناسب	«با یه کف‌پوش ساده و یا چسبوندن موکت به زیر میز و صندلی می‌تونیم محیط آرومی ایجاد کنیم».
۱۱	برپایی نمایشگاه	«به نظر من نمایشگاه زدن برا بچه‌ها یکی از بهترین کارا برا سرگرمی و تفریحشونه. به خصوص خیلی ذوق می‌کنن اگه کار خودشونو تو تابلو ببینن».
۲۸	پیدا کردن پاسخ ابهامات و پرسش‌های موردی	«یه روز یه بچه‌ای اومد کتابخونه دیدم کتابارو نگاه میکنه بر میداره سرچاش میداره دوباره یکی دیگه بر میداره و همینجوری... یه کمی هم زیرچشمی به من نگاه میکرد. فهمیدم سوال داره روش نمیشه. رفتم جلو و باهاش آروم آروم حرف زدم آخرش به حرف اومد و پخش باز شد گفت می‌خواد بدونه دایناسورا چی می‌خوردن. منم فوری براش کتاب دایناسورا رو آوردمو گفتم دوتا دیگه کتاب داریم اینو بخون دفعه بعد اونا رو ببر».
۲۷	یادگیری	«نقش ما کتابدارا اینه که بچه‌هارو به هدفشون برسونیم اگه می‌خوان یاد بگیرن باید یادشون بدیم. فقط کتاب امانت دادن کاری نمیکنه باید با برگزاری انواع کلاس‌ها بکشونیمشون به کتابخونه و تو محیط یادشون بدیم اینجوری یادگیری اثربخش‌تره».

در خصوص فعالیت‌های پژوهشی (جدول ۲) چنین استنباط شد که اغلب فعالیت‌ها نشأت گرفته از مدرسه و مؤسسات علمی و آموزشی است. بنابراین کتابدار با برقراری ارتباط با مدارس و مؤسسات آموزشی می‌تواند در هنگام تهیه منابع کتابخانه به ملزومات پژوهشی نوجوانان نیز توجه کند. از منظر دیگر یافته‌ها نشان داد امروزه به دلیل وجود فضای مجازی و رسانه‌های برخط، روزآمدسازی اطلاعات از طریق اینترنت بسیار سریع‌تر از منابع کتابخانه‌ای انجام می‌شود.

طبق اظهارات مشارکت‌کنندگان کتابدار می‌تواند با فراهم کردن منابع مناسب گروه سنی نوجوان در تمامی زمینه‌های علمی و غیرعلمی و نیز مجزا کردن منابع مربوط به آنها در بخشی ویژه نقش مؤثری در پیدا کردن پاسخ ابهامات و پرسش‌های نوجوانان ایفا کند. در خصوص افزایش اطلاعات نوجوانان یافته‌ها نشان داد جهت تحقق این هدف، کتابداران می‌توانند با برگزاری حلقه‌های مطالعاتی و

جلسات کتابخوانی، دعوت از نویسندگان و مشاهیر، استفاده از انواع رسانه‌های عصر امروز مانند شبکه‌های اجتماعی، پیام‌رسان‌ها، سایت یا وبلاگ کتابخانه، پست الکترونیکی، تلفن‌های همراه و خبرخوان‌ها به افزایش اطلاعات نوجوانان کمک کنند. همچنین در خصوص انجام تکالیف درسی طبق اظهارات مشارکت‌کنندگان کتابدار می‌تواند با برقراری ارتباط با معلمان و مدیران به راحتی منابع کمک درسی مورد نیاز را تأمین نموده و در جذب نوجوانان و بازگشت آن‌ها به کتابخانه موفق باشد.

طبق یافته‌ها برپای جلسات نقد و تفسیر کتاب‌های داستانی و غیرداستانی از تفریحات توأم با یادگیری است. بدین معنی که کتابخانه در روزهای از پیش تعیین شده از یکی از نویسندگان، مترجمان، تصویرگران و از این قبیل که در ارتباط با ادبیات کودک و نوجوان هستند و نیز اعضای کودک و نوجوان خود دعوت کند تا در هریک از این جلسات پس از معرفی، نقد و بررسی برخی از آثار با حضور پدیدآورندگان آن، به سؤالات پیش آمده پاسخ داده شود.

جدول ۲. نقش کتابداران در اطلاع‌جویی نوجوانان

کد	اظهارات مشارکت‌کنندگان	زیر موضوعات
۳۲	«همین چند وقت پیش بود که یک معلم از مدرسه دو خیابون پایین‌تر آمد اینجا. گفت به بچه‌های اول راهنمایی یه تحقیق داده درباره باران، می‌خواد ببینه ما چه کتابایی براشون داریم که بچه‌ها رو بفرسته کتابخونه».	فعالیت‌های پژوهشی
۹	«تو سن کودکی و نوجوانی کمتر برای به روز کردن اطلاعاتشون میان کتابخونه چون بیشتر تحت‌الشعاع اینترنت و این شبکه‌های مجازی هستن. اما میشه با زدن یه کانال برا کتابخونه تو فضای مجازی و تبلیغ تازه‌های کتاب بچه‌ها رو جذب کرد چون به هر حال اطلاع‌رسانی یعنی دیده شدن و خود این کار بالاخره تأثیر خودشو میذاره».	روزآمدسازی اطلاعات
۳۴	«تو بخش نوجوان خیلی میبینم بچه‌ها سرک میکشن اما متأسفانه چون بخش علمیش غنی نیست بچه‌ها می‌رن سراغ مخزن اصلی شاید بتونن جواب سوالشونو پیدا کنن که متأسفانه اونم براشون حجیمه».	پیدا کردن پاسخ ابهامات و پرسش‌های موردی
۳۱	«بضی وقتا هم نوجوان یه چیزایی درباره چیزی میدونه برا اینکه اطلاعاتش بیشتر بشه میاد کتابخونه».	افزایش اطلاعات
۸	«یک روز دیدم چندین بار بچه‌هایی میان و دنبال کتاب درباره کرم ابریشم می‌گردن. پرسیدم برا چی می‌خوان گفتن تکلیف درسیشونه و برای درس علومه. چون چیز خاصی برا بچه‌ها نداشتیم خیلی ناراحت شدم. از طریق مدرسه با معلم‌شون تماس گرفتم و گفتم تا پایان سال دیگه چه تکالیفی به بچه‌ها میده. سه تا موضوع دیگه داد. منم فوری اون منابع را براشون تهیه کردم».	انجام تکالیف درسی
۱۱	«درسته که بعد از ۷ سالگی از دنیای کودکی میان بیرون اما هنوز بازی براشون خوشحال‌کننده‌س».	تفریح و سرگرمی

۲. نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در منابع اطلاعاتی مورد استفاده کودکان و نوجوانان

داده‌های جدول ۳ نشان می‌دهد کتابداران می‌توانند، با درک صحیح از نیازهای اطلاعاتی ساده کودکان به جمع‌آوری و ارائه انواع فیلم‌ها از جمله انیمیشن، موسیقی‌های مناسب و حتی فیلم‌های آموزشی بپردازند و آنها را به مراجعین کودک خود امانت دهد. رفع نیازهای کودک با شناخت رسانه‌های جدید و درک مزایا و معایب استفاده از آن بایستی مورد توجه کتابدار بخش کودک قرار گیرد تا بتواند در گردآوری منابع مناسب موفق باشد. همچنین کتابداران با آگاهی از منابع مرجع ویژه کودکان و توانایی انتخاب کتاب‌های خوب و همچنین برخورد خلاقانه در معرفی آنها به کودکان می‌توانند نقش مؤثری در رفتار انتخاب منبع کودک ایفا کنند. در خصوص نشریات و مجله‌های کودک یافته‌های به دست آمده از اظهارات مشارکت‌کنندگان نشان داد کتابداران می‌توانند نشریات مورد نیاز آنها را در اختیار کودکان قرار دهند به گونه‌ای که کودکان علاوه بر مطالعه کتاب به مطالعه مجلات نیز گرایش پیدا کنند. علاوه بر این تهیه کتاب‌های مناسب برای امانت دادن به کودکان از نظر محتوایی و ظاهری از مهمترین وظایف کتابدار است؛ به دلیل اینکه کودک منبع مناسب خودش را انتخاب کند.

جدول ۳. نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در منابع اطلاعاتی مورد استفاده کودکان

کد	زیر موضوعات	اظهارات مشارکت‌کنندگان
۲۹	منابع دیداری شنیداری	«راستش کودکان علاقه خیلی زیادی به کارتون نسبت به کتاب نشون می‌دن. حالا ما باید ببایم به جای اجبار به خوندن برای اون دسته از بچه‌هایی که تمرکز به خوندن ندارن با استفاده از کارتون و آهنگ‌های شاد آموزش لازم را به کودک بدیم».
۱۳	منابع بخش مرجع	«اصولاً کتاب‌های بخش مرجع امانت داده نمیشن. اما من به قفسه با عنوان کتاب‌های مرجع چیدم و امانتم می‌دم چون خیلی کتاب‌های خوبی هستن. مثل دایره‌المعارف حیوانات یا گیاهان که کافی نیست فقط اینجا ورق بزنن و نگاه کنن من می‌دم بپرن خونه خوب نگاه کنن و با کمک والدینشون با خیلی چیزای بیشتر آشنا بشن».
۲۰	منابع بخش امانت	«بچه‌ها بیشتر کتاب‌هایی را دوست دارن که تصاویر رنگی داشته باشه. کوچترها کتاب با متن شعر دوست دارن و کمی بزرگترها داستان دوست دارن حتی علاقه پسرها با دخترها هم فرق می‌کنه. این کتاب که عکس ماشین رو شه همه پسرها می‌رن طرفش این یعنی خرید و انتخاب کتاب باید با هدف و معنی باشه».
۱۵	منابع بخش نشریات	«توی این کتابخونه ما بچه‌های معلول هم عضو داریم اما هیچ نشریه‌ای که برای اونا با توجه به شرایط اونا براشون منتشر بشه نداریم. در صورتی که اگه خرید نشریه دست خودم بودم حتماً یک عنوان هم برای اینجور بچه‌هایی اشتراک می‌خریدم».

بخش دوم پژوهش به سنین نوجوانی مربوط می‌شود، دیدگاه کتابداران در جدول ۴ ارائه شده است.

بنا به اظهارات مشارکت‌کنندگان منبع اصلی استفاده نوجوانان، بخش کتاب‌های چاپی (امانت و مرجع) است. در این میان نقش کتابدار در انتخاب کتاب بسیار پررنگ جلوه می‌کند به این دلیل که باید تا جایی که امکان دارد در تمام زمینه‌های علوم کتاب‌هایی را که در سطح درک و سن نوجوانان و برای نوجوانان نوشته شده گردآوری و دسترس‌پذیر کند و به خوبی نوجوانان را راهنمایی کند که به منابع مورد نیاز خود دسترسی پیدا کنند. طبق اظهارات مشارکت‌کنندگان نشریات ادواری و فضای مجازی برای کسب اطلاعات به روز و جدید مورد علاقه نوجوانان است. از این رو با آگاهی به این مسئله کتابداران می‌توانند برای جذب بیشتر نوجوانان به کتابخانه بخشی را

به استفاده از نشریات ادواری و فضای مجازی اختصاص دهند و با معرفی شبکه‌ها، سایت‌ها، کانال‌ها و رسانه‌های مجازی رفتار اطلاع‌یابی نوجوانان را به سمت استفاده صحیح و سالم از فضای مجازی سوق دهند. همچنین یافته‌ها نشان داد که کتابداران با شناسایی رفتار اطلاعاتی کاربران نوجوان، می‌توانند بعضی انتظارات اولیه نوجوان امروزی را از سایت‌های و وبلاگ‌هایی که بازدید می‌کنند شناسایی کنند. با توجه به نظر کتابداران، چنین به دست آمد که کتابداران بایستی از صفحات وب کتابخانه به عنوان راهی برای پاسخ به نیاز اطلاعاتی نوجوانان استفاده کنند.

جدول ۴. نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در منابع اطلاعاتی مورد استفاده نوجوانان

کد	اظهارات مشارکت‌کنندگان	زیر موضوعات
۱۰	«تصور کنید که نوجوانی بخواد بدون اصل فلسفه یعنی چه؟ هر قدر هم از کتاب‌های بخش فلسفه منبع اصلی برداره و بخونه هیچی دستگیرش نمیشه. باید در بخش نوجوان کتاب‌هایی بگذاریم که در سطح درک و عمق فهم اونا باشه باید کتابی تو زمینه فلسفه باشه که با زبان خودش بهش بگه فلسفه چی هست».	کتاب‌های امانت و مرجع بخش نوجوانان
۵	«الان بیشتر مراجعه بچه‌ها استفاده از کتاب کمک درسیه که از سر اجبار میان چون باید برای تکلیف درسیاشون کاری کنن... ما باید از این فرصت استفاده کنیم و طوری مدیریتشون کنیم که بتونیم از همین تکلیف درسی به مطالعات آزاد بکشونیم».	کتاب‌های بخش کمک درسی
۷	«به خاطر اینکه فضای مجازی تو هر زمان و مکانی به آسانی هر خبر و اطلاعاتی بخوایم می‌ده کمی استفاده از نشریات کم شده. اما آیا واقعاً مطالعه نشریات کم شده تو فضای مجازی جبران میشه؟... واقعاً نه! من به لیستی از وب‌سایت‌های نشریات واقعاً خوب و خوندنی زدم کنار بخش نشریات همیشه به بچه‌ها میگم به جای رفتن تو تلگرام و خوندن مطالب بی‌مورد برن تو این سایت‌ها و چیزی یاد بگیرن».	نشریات ادواری و مجله‌های اختصاصی نوجوان
۲۷	«تقریباً میشه گفت اگه مدرسه به بچه‌ها تکلیف پژوهشی بده اولین جایی که میرن جستجوی اینترنته.. من اینجا سعی می‌کنم باهاشون حرف بزنم و کتاب بهشون معرفی کنم اما اگه هم نباشه جستجوی صحیح توی اینترنت را بهشون یاد میدم».	وبلاگ‌ها و وبسایت‌ها

۳. نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در معیارهای سنجش اعتبار اطلاعات کودکان و نوجوانان

در این زمینه به بررسی نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در معیارهای سنجش اعتبار اطلاعات کودکان و نوجوانان پرداخته شده است. اظهارات مشارکت‌کنندگان با موضوع معیارهای سنجش اعتبار اطلاعات مورد استفاده کودکان و نوجوانان در جدول شماره ۵ ذکر شده است.

کتابداران بیان داشتند تفاوتی در رفتار اطلاعاتی کودکان و نوجوانان وجود ندارد. سنجش اعتبار اطلاعات هر دو گروه کودکان و نوجوانان بر مبنای مرتبط بودن، سادگی و به دور از هرگونه ابهام و پیچیدگی است. به این دلیل که کودکان و نوجوانان نیاز اطلاعاتی به معنای نیاز اطلاعاتی بزرگسالان ندارند. از این رو یافته‌ها نشان داد که رفتار آنها بر حسب تفریح و سرگرمی و یا کنجکاوی و در مواردی که هدفمند وارد کتابخانه می‌شوند اغلب به خاطر تکلیف درسی است که بیشتر جنبه اجبار دارد یعنی کاربر کودک و نوجوان از سر رفع تکلیف به کتابخانه مراجعه می‌کند. کم تجربه بودن و عدم آشنایی آنان با دنیای چاپ و نشر و تولیدات علمی دلیل دیگر اهمیت مواردی همچون اعتبار سند، نویسنده و ناشر است. در نتیجه نقش مهم کتابدار ارزیابی منابع کودک و نوجوان در تمامی زمینه‌ها از جمله متناسب

بودن اثر با سن کودک و نوجوان، متناسب بودن اثر با آداب و فرهنگ جامعه، متناسب بودن اثر با رشد عقلی و منطقی و عاطفی کودک و نوجوان و اعتبار اثر در جهت حفظ سلامت تن و روان کودک و نوجوان همراه با زمینه‌ی تربیتی، آموزشی و یادگیری است. از سوی دیگر نقش کتابدار آموزش ارزیابی اعتبار منبع به کودکان و نوجوانان به وسیله‌ی معرفی آثار، نویسندگان و ناشران معتبری است که در زمینه‌ی کودک و نوجوان فعالیت دارند؛ زیرا در دنیای انفجار اطلاعات امروز ممکن است منابعی نامناسب توسط سودجویان وارد بازار شود که ارزیابی، آگاهی‌رسانی و معرفی چنین منابعی به کودکان و نوجوانان بر عهده کتابدار است.

یافته‌ها نشان داد علاوه بر ساختمان، تجهیزات و مواد و منابع مناسب کودکان کتابداران کتابخانه‌ها نقش بزرگی درعلاقه‌مندی کودکان به مطالعه و کتابخوانی و پایه‌ریزی مهارت‌های بازیابی اطلاعات در کودکان و نوجوانان دارند، بنابراین برای دسترسی ساده کودکان به منابع اطلاعاتی کتابدار کودک باید علاوه بر دانش کتابداری به دانش تخصصی در زمینه‌های خاص کودکان نیز مجهز باشد. علاوه بر آن مشارکت‌کنندگان اظهار داشتند: کتابدار وظیفه دارد با توجه به جریان‌های علمی داستانی و غیرداستانی که در بیرون از کتابخانه وجود دارد به گردآوری منابع و ارجاعات مناسب پردازد و یا حتی در صورت عدم گردآوری چنین مطالبی می‌تواند نوجوانان را به منابع مورد علاقه‌شان هدایت کنند در این بخش کتابدار کودک باید دارای دانش گروه‌مراجعه‌کنندگان باشد. این مهارت کتابدار در واقع آشنا بودن او با روش‌های آموزشی و کمک به پیشرفت کودکان در تمامی سطوح و شناخت نیازهای کودکان و رابطه آن با پیشرفت جامعه و اوضاع اجتماعی است.

کودکان و نوجوانان بیشتر جذب منابعی می‌شوند که بتوانند در هر زمان و مکانی آن را مطالعه کنند. به عبارتی جذب تبلت‌ها و گوشی‌های همراه خود هستند و از طریق اینترنت و موتورهای جستجوی مشهوری مانند گوگل و یاهو و اپلیکیشن‌های متنوع پاسخ همه سؤالات خود را می‌یابند. یافته‌ها نشان داد که نوجوانان مطلب موجود در وبلاگ‌ها و وبسایت‌ها را گاهی معتبرتر از کتاب فرض کرده‌اند. به همین دلیل کتابداران بایستی کتابخانه‌ها را متناسب با پیشرفت روز ارتقا دهند و با به خدمت گرفتن تکنولوژی‌های روز کودکان و نوجوانان را جذب خود کنند تا بتوانند نیروی نوپای جامعه را به سمت و سویی صحیح در جامعه راهنمایی کنند. زبان منبع در درجه اول با توجه به زبان رسمی هر کشور و در درجه دوم زبان بومی هر شهر، برای کودکان و نوجوانان در اولویت انتخاب است. با توجه به این خصوصیت کتابدار می‌تواند با یافتن کتاب‌هایی که برای کودکان با زبان محلی همان منطقه نوشته شده است، کودکان و نوجوانان را جذب کتابخانه کند. از طرف دیگر بررسی رفتار اطلاع‌یابی کودکان و نوجوانان نشان داد هر قدر زبان کتاب ساده‌تر و گویاتر باشد و از الفاظ و پیچیدگی‌های هنری به دور باشد کودک و نوجوان را بیشتر به خود جذب می‌کند. کتابداران باید در انتخاب منابع متناسب با سطح درک و توانایی خواندن مخاطب بکوشند و برای تهیه و جذب منابع بومی شهر خود که برای کودکان نوشته شده باشد از طریق خرید، اهدا، امانت و یا کپی‌برداری مجاز تلاش کنند.

از دیگر یافته‌ها این بود که کتابداران می‌توانند با استفاده از رده‌بندی موضوعی منابع و آموزش آن به نوجوانان، در واقع یاد می‌دهند که منابع خود را به خوبی واکاوی کرده و هر اطلاعاتی را در ذهن خود تحلیل کنند تا بتوانند همه زوایای اطلاعات مورد نظر خود را دریابند. همچنین نقش دیگر کتابداران این است که روش پیدا کردن کلیدواژه‌ها را از طریق ارتباط معنایی موضوع با موضوعات پیرامون خود آموزش دهند.

جدول ۵. نقش کتابداران در معیارهای سنجش اعتبار اطلاعات مورد استفاده کودکان و نوجوانان

زیر موضوعات	اظهارات مشارکت‌کنندگان	کد
-------------	------------------------	----

۳۱	«یکی از مهمترین معیارهای کودکان برای تأمین نیازهای اطلاعاتی‌شان سهولت دسترسیه. یعنی حتی ممکنه بعضی وقتا تنها ملاک انتخابشون بشه».	دسترسی ساده
۳	«جالب بود یک روز چندتا دختر بچه دبستانی... از همین دبستان نزدیک کتابخونه آمدن... کلی هم خجالت میکشیدن اما آخرش یکیشون پرسید برجام چیه؟ هیچ منبعی نداشتیم. اما بعد از اون روز دنبال درست کردن یه جزوه کوچک و ساده درباره برجام بودم چون حدس زدم بازم بچه‌ها برای این سؤال بیان. آمدن و منم راحت جزوه رو می‌دادم بهشون».	متناسب بودن با پیشرفت‌های علمی روز (داستانی/غیر داستانی)
۱۶	«توی وبلاگ کتابخونه می‌تونیم آدرس وبسایت‌ها و وبلاگ‌هایی که می‌شناسیم و می‌دونیم معتبر هستن بذاریم تا بچه‌ها آشنا بشن و یاد بگیرن هر مطلبی ارزش خوندن نداره تو این شبکه‌ها».	متناسب بودن با پیشرفت‌های فناوری روز
۸	«ماه پیش یکی از مهد کودک‌های اطراف از کتابخونه بازدید کردن. من برای اینکه شادشون کنم با زبان محلی یه ترانه کودکانه کوتاه براشون خوندم. متوجه شدم خیلی خوششون اومد. با یکی از نویسنده‌های جوان شهرمون که از دوستانم هست تماس گرفتم و خواستم همچین کتابی با استفاده از شعرای محلی برای کودکان بنویسه».	زبان منبع
۲۲	«مشکل بچه‌ها به دلیل کم تجربه بودنشون و اینکه مطالعات محدود و کمی به دلیل سن کمشون دارند اینه که نمی‌دونن موضوع کلی تر راجع به اون موضوعی که تو ذهنشونه چیه. مثلاً نمی‌دونن اگه دارن درباره غسل تحقیق می‌کنن ممکنه تو کتابی درباره زنبورها هم پیدا بشه».	مرتبط بودن
۶	«بچه‌های کوچیک که سواد خوندن ندارن سی‌دی‌های شعر و قصه را بیشتر دوست دارن».	شکل منبع (چاپی یا الکترونیکی)

۴. نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در یافتن کانال‌های اطلاعاتی کودکان و نوجوانان

بر اساس یافته‌ها و طبق نظر مشارکت‌کنندگان (جدول ۶) نحوه برخورد با کودکان و بزرگسالان متفاوت است. از این رو، برقراری ارتباط صحیح و اصولی و نیز راهنمایی درست آنها در یافتن منابع مورد نیازشان تأثیر به‌سزایی در جذب آنها به کتابخانه دارد. کتابداران به دو روش می‌توانند کودک را از طریق خانواده تحت تأثیر قرار دهند. اول با آگاهی‌رسانی خانواده‌ها به عنوان اولین بنیاد شکل‌گیری مطالعه کودک و دوم با آموزش آن‌ها برای تبدیل شدن به منبعی قابل اطمینان برای اطلاع‌یابی کودکان. این دو هدف با جذب و تشویق خانواده به مطالعه و یادگیری شکل خواهد گرفت. کتابداران بایستی با مشاهده روش آزمون و خطا به کمک کودک رفته و پس از مصاحبه علاقه او را شناسایی کرده و کتاب‌ها یا منابع مناسب را به کودک معرفی کند تا در نهایت کودک بتواند خود، کتابی را برگزیند و با احساس موفقیت کتابخانه را ترک کند.

جدول ۶. اظهارات مشارکت‌کنندگان با موضوع کانال‌های اطلاع‌یابی کودکان

کد	زیر موضوعات	اظهارات مشارکت‌کنندگان
۱	کمک از کتابدار	«بچه‌ها همیشه سوال دارن و کنجکاون اما گاهی خجالت می‌کشن پرسن. ما باید کمکشون کنیم و برای کمک و راهنمایی بریم پیش اونا».
۱۹	کمک از خانواده	«الگوی اصلی خانواده‌ها هستند که بچه‌ها هم یاد میگیرن برن به طرف کتابخونه و کتاب و مطالعه».

۳۱	«بچه‌ای که تو کتابخانه سرگردونه و به طرف همه قفسه‌ها می‌ره باید بریم کمکش و راهنمایش کنیم. چندروز پیش پسر بچه‌ای دیدم خیلی طول کشید و کتابشو انتخاب نکرد. صداش زدم و با شوخی گفتم کتابت پیدا نمیشه؟ گفت نه... اما اونبار خواهرم از اینجا برام آورده بود. گفتم اسمش چی بود؟ گفت یادم رفته. گفتم داستانش چی بود؟ گفت چندتا داستان خوب داشت. شعر داشت.... با چندتا سؤال دیگه متوجه شدم اصلاً کتاب نبوده... نشریه کودک بوده که از شماره‌های گذشته بردن خونه».	روش آزمون و خطا
----	---	-----------------

بخش دوم سؤال چهارم پژوهش مربوط به کانال‌های اطلاع‌یابی نوجوان است که در جدول شماره ۷ ذکر شده است. یافته‌ها نشان داد که کتابدار در برخورد با نوجوانان نه بایستی مانند کودکان برخورد کند و نه بایستی همانند بزرگسالان رفتار کند. یافته‌ها نشان داد که کتابدار باید به تبلیغات و بازاریابی برای دیگر کانال‌های اطلاعاتی مناسب پردازد و دیگر آنکه با آموزش جستجوی صحیح در موتور جستجوها، نوجوانان را در امر جستجو موفق‌تر کنند. از منظر دیگر بر اساس یافته‌های پژوهش به دلیل جذابیت خاص محیط اینترنت، نوجوانان استفاده از وبلاگ‌ها و وبسایت‌ها را در اولویت استفاده قرار می‌دهند. مشارکت کنندگان اظهار داشتند لیست کردن آدرس وبلاگ‌ها و وبسایت‌های مجلات و نشریات روز، وبلاگ‌ها و وبسایت‌های مناسب علمی و نیز در نظر گرفتن فضا و تجهیزات مجزا برای جستجوی اینترنتی برای کاربران کتابخانه، می‌توانند کتابخانه را به محیطی جذاب برای انواع جستجوها تبدیل کنند. همین‌طور بر اساس یافته‌های پژوهش کتابداران با استفاده از این فرصت می‌توانند در کنار معلمان قرار بگیرند و در مورد موضوع مورد پژوهش و دسترسی به منابع پژوهش، سرگرمی و آموزشی با معلم‌ها همگام باشند. از سوی دیگر مهارت‌های برقراری ارتباط، اخلاق و منش کتابدار در این روش می‌تواند برای نوجوان سرنوشت‌ساز باشد؛ که آیا نوجوان دوباره با اشتیاق به طرف کتابخانه گام برخواهد داشت یا اینکه برخورد نامناسب و غیرهوشمندانه کتابدار او را دچار سرخودگی اجتماعی خواهد کرد. حال آنکه در سنین نوجوانی مطالعه نوجوانان تحت تأثیر خانواده در دو حالت اجبار و اختیاری قرار می‌گیرد که کتابدار می‌تواند از این تهدید به عنوان یک فرصت طلایی استفاده کند و با تهیه منابع کمک درسی مناسب به تشویق نوجوان در راستای ترویج مطالعه و تبدیل نوجوان کتابخوان اجباری به نوجوان کتابخوان مشتاق کوشش کند. اما یکی از کانال‌های اطلاع‌یابی نوجوانان می‌تواند گروه همسالان باشد. برای شکل‌گیری رفتار صحیح اطلاع‌یابی در چنین گروه‌هایی، کتابدار می‌تواند مکانی مناسب برای چنین ملاقات‌هایی به دور از حساسیت‌های ایجاد سر و صدا در کتابخانه تهیه کند تا نوجوانان بتوانند با شکل‌دهی گروه‌های همسالان اوقات خوبی در کتابخانه با هدف مطالعه و پژوهش داشته باشند. طبق اظهارات مشارکت کنندگان، نوجوانان تازه در دنیای مجازی گام نهاده‌اند و چنین جستجویی برای آنها از توجه و جذابیت خاصی برخوردار است. بنابراین کتابداران برای استفاده بهتر و موفق‌تر می‌توانند با تهیه بروشورهای راهنما و نیز برگزاری کلاس آموزش استفاده از نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای در موفقیت جستجوی نوجوانان گام بردارند.

جدول ۷. اظهارات مشارکت کنندگان با موضوع کانال‌های اطلاع‌یابی نوجوانان

کد	زیر موضوعات	اظهارات مشارکت کنندگان
۲۵	موتورهای جستجوی عمومی	«می‌شه ساعتی را در هفته برای آموزش جستجو در موتور جستجوها برای کودک و نوجوان مثلاً سن چهار و پنج سالگی، دبستان تا آخر راهنمایی و دبیرستان گذاشت. این کار به نظرم خیلی لازمه».

۲۹	«الان دیگه کافی نت و این چیزا لازم نیست چون همه به اینترنت دسترسی دارن. اما به کافی نت متفاوت بازم جذابیت خودشو داره. اگه همه منابع الکترونیکی و آنلاین از طرف کتابخونه داشته باشیم و رو سیستم هامون اعم از تفریح و سرگرمی و داستانی و غیرداستانی برای بچه‌ها داشته باشیم مطمئناً بچه‌ها استفاده می‌کنن».	وبلاگ‌ها و وب-سایت‌های رایگان
۲۰	«بیشتر بچه مدرسه‌ای‌ها که برای انجام پژوهش مدرسه میان کتابخونه از معلم‌هاشون کمک گرفتن اما معلم‌ها چون با منابع موجود ما آشنایی ندارن و خبر ندارن ما چی داریم و چی نداریم ممکنه بچه‌ها گیج بشن. اما اگه بین ما و معلم‌ها هماهنگی باشه ما از قبل منابع مورد نیاز هر ترم بچه‌هارو تهیه می‌کنیم یا لیستی از آنچه داریم به معلم‌ها می‌دیم تا پژوهش درستی انجام بده و خسته نشن از اینکه هی بگردن و هیچی پیدا نکنن».	کمک از معلم
۱۳	«بیشتر تو سن راهنمایی وقتی میان کتابخونه انتخاب از انبوه کتاب‌ها براشون سخت میشه. می‌بینیم کتابایی برداشتن که اصلاً قابل درک برای سن اونا نیست. حتماً می‌پرسم برای چی این کتاب رو برداشتی و ... آخرش راهنمایش می‌کنم که تو همین زمینه توی بخش کودک و نوجوان کتاب داریم با من بیا تا نشونت بدم».	کمک از کتابدار
۴	«خانواده‌ها به دلیل اینکه می‌خوان بچه‌ها تو کنکور قبول بشن مدام میگن درس بخونید با این کار دارن بچه‌ها رو برای مطالعه کتاب کمک درسی به کتابخونه سوق می‌دن. یا اصلاً میگن برو فلان کتابخونه کتاب‌های کنکوری خوبی داره».	کمک از خانواده
۱۷	«تابستان سال گذشته برای بچه‌های دبیرستان کلاس داستان‌نویسی گذاشتیم. سطح مطالعاتشون خیلی بالا رفته بود. یکی کتابی می‌خوند بعد به اشتراک می‌گذاشتن یکی یکی همه می‌خوندن».	ارتقای سطح مطالعه باترویج کتاب در کارگاه‌ها و محافل و برنامه‌های کتابخانه
۸	«برای نسخه موبایل نرم‌افزار سامان که تبلیغ کردیم بیشتر دبیرستانی‌ها بودن که استقبال کردن و نصب کردن».	استفاده از نرم-افزارهای کتابخانه‌ای

۵. نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در رفع موانع دسترسی به اطلاعات کودکان و نوجوانان

در این زمینه موضوعات و زیرموضوعات در موانع دسترسی به اطلاعات کودکان و نوجوانان در جدول شماره ۸ ذکر شده

است.

جدول ۸. موضوعات و زیرموضوعات در موانع دسترسی به اطلاعات کودکان و نوجوانان

موضوعات	زیرموضوعات
موانع نیروی انسانی	نا آشنایی با منابع مربوط به کودکان و نوجوانان؛ عدم تبلیغ و اطلاع‌رسانی برای کودکان و نوجوانان؛ عدم راهنمایی کتابداران به شکل مناسب؛ فقدان کتابدار متخصص بخش کودک و نوجوان
موانع منابع	کمبود منابع مناسب برای کودکان و نوجوانان

موانع تجهیزات و خدمات	قدیمی بودن و مشکل دار بودن سیستم‌های کتابخانه؛ فقدان فضای مناسب و کافی برای کودکان؛ محدودیت ساعت کار کتابخانه؛ عدم توانایی تطبیق کتابخانه با وضعیت‌های جدید احتمالی؛ چینش کتابخانه برای کودکان
موانع کاربران	عدم آشنایی با نرم‌افزار کتابخانه؛ عدم مهارت کودک و نوجوان در سواد اطلاعاتی؛ خجالت از پرسیدن از کتابدار؛ عدم آگاهی از خدمات کتابخانه‌ای
موانع سایر نهادهای فرهنگی	عدم پژوهش محور بودن دانش‌آموزان؛ وجود کتابخانه مدرسه‌ای در مدارس؛ شکاف بین سیستم فرهنگ و آموزش؛ عدم آموزش سواد اطلاعاتی در مدرسه و کتابخانه

بخشی از موانع در دسترسی به اطلاعات در رفتار اطلاع‌یابی کودکان و نوجوانان مربوط به کارکنان کتابخانه است. کتابداران می‌توانند نقش پررنگی در تغییر رفتار اطلاع‌یابی کودکان و نوجوانان ایفا کنند. در خصوص ناآشنایی با منابع مربوط به کودکان و نوجوانان یافته‌ها نشان داد کتابداران بخش کودک اگر مستقیم در جریان شناخت منابع کودک باشند و در تهیه منابع مرتبط دخالت داشته باشند کمک بزرگی به انتخاب منابع از سوی نهاد کتابخانه‌ها می‌کنند. در راستای عدم تبلیغ و اطلاع‌رسانی برای کودکان و نوجوانان یافته‌ها نشان داد کتابداران موظفند در سطح محله خود با استفاده از همه‌ی توان و امکانات موجود، دست به تبلیغ و اطلاع‌رسانی برای کودکان و نوجوانان بزنند. استفاده از نشریات محلی، روزنامه‌های دیواری و بخش پوستر و کارت‌های تبلیغاتی می‌تواند مفید واقع شود. یافته‌ها همچنین حاکی از آن است اگر کتابدار، کودک را راهنمایی نکند برای کودک انگیزه آمدن به کتابخانه ایجاد نخواهد شد. برای مرتفع نمودن این مشکل مراجعه به وجدان کاری، نوع‌دوستی و علاقه به حرفه خویش می‌تواند کتابدار را در نقش خویش بیشتر نشان دهد. همین‌طور یافته‌ها نشان داد فقدان کتابدار متخصص بخش کودک و نوجوان یکی دیگر از موانع است. از این رو، فقدان چنین متخصصی باعث عدم تحقق اهداف نهاد کتابخانه‌ها خواهد شد؛ زیرا همپایی و همراهی با کودک، وظیفه مهم کتابداران این بخش است. کتابداران کودک باید منبع شناس، روان‌شناس و معجز به فناوری روز باشد تا بتواند کودکان را جذب کتابخانه کند.

از دیدگاه کتابداران کمبود منابع برای کودکان و نوجوانان کتابخانه‌ها را از رسیدن به اهدافشان باز می‌دارند. یافته‌ها نشان داد با وجود اینکه تهیه منابع از طرف کارشناسان نهاد کتابخانه‌های عمومی به صورت متمرکز انجام می‌شود اما راه‌هایی وجود دارد که کتابداران می‌توانند در جبران کمبود منابع مورد نیاز کتابخانه برآیند. مانند رایزنی با مراکز و سازمانهایی که در زمینه نشر کتاب و منابع اطلاعاتی فعالیت دارند. استفاده از ظرفیت خیرین و یا افرادی که تمایل به اهدای منبع و کتابخانه شخصی شان به کتابخانه‌های عمومی دارند. یافته‌ها نشان داد کتابداران می‌توانند با تهیه فهرستی از نیازهای اطلاعاتی نوجوانان و اطلاع‌رسانی به نویسندگان، ناشران و دیگر نهادهای تولید اطلاعات در تهیه منابع مناسب برای نوجوانان نقش داشته باشد.

بخشی از موانع در دسترسی به اطلاعات در رفتار اطلاع‌یابی کودکان و نوجوانان مربوط به تجهیزات و خدمات کتابخانه‌ای است. یافته‌ها نشان داد قدیمی بودن سیستم‌های کامپیوتر کتابخانه‌ها، خرابی نرم‌افزاری و خرابی سخت‌افزاری از جمله موانع تجهیزاتی می‌باشند. کتابداران با کنترل ادواری تجهیزات و تعمیر به موقع آنها می‌توانند مانع مهمی از دسترسی به اطلاعات را حذف کنند. همین‌طور ایجاد بخشی مجزا برای کودکان همراه با انواع منابع آموزشی، فرهنگی و تفریحی می‌تواند فشار چنین مانعی را کمتر کند.

کتابداران بیان داشتند بهتر است بخش کودک و نوجوان از هم تفکیک شود و در صورت فقدان تجهیزات و امکانات مناسب، چینش کتابخانه را طوری طراحی کنند که دسترسی برای کاربران کودک و نوجوان راحت‌تر باشد. یافته‌ها نشان داد گاهی اختلال و بی‌نظمی که توسط خود کودکان زمانیکه در کتابخانه حضور دارند در ساعات حضورشان مانع دسترسی کتابها برای دوستانشان و دیگر کودکان و نوجوانان می‌شود. کتابداران می‌توانند موانع کاربران را در رفتار اطلاع‌یابی کودکان و نوجوانان تا حدی برطرف کنند. از

جمله اقدامات در این راستا می‌توان به برگرداندن نظم به کتابخانه بعد از بازدید کودکان و نوجوانان مخصوصاً بازدیدهای گروهی، اشاره کرد و یا صحبت با بچه‌ها مبنی بر اینکه چیزی که می‌خواستند را یافتند یا نه؟

از دیگر یافته‌های پژوهش این بود که کودکان و نوجوانان توانایی لازم در استفاده از نرم‌افزار کتابخانه‌های عمومی را ندارند. به این دلیل که در مدرسه معرفی کتابخانه صورت نمی‌گیرد یا اگر هم هست زیاد مناسب نبوده است و همچنین کودک و نوجوان همگام با پیشرفت فناوری روز مورد آموزش قرار نمی‌گیرند و تنها مصرف‌کننده بار می‌آیند. در خصوص عدم مهارت کودک و نوجوان در سواد اطلاعاتی، کتابخانه می‌تواند در آموزش چنین مهارتی به طور مستقیم و غیرمستقیم تأثیرگذار باشد. اما در زمینه خجالت از پرسیدن از کتابدار یافته‌ها نشان داد برای برطرف کردن چنین مانعی کتابدار با کاربرد مهارت‌های ارتباطی و هوش اجتماعی خویش می‌تواند به فرد کمک کند و همچنین به طور غیرمستقیم از مشکل وی بکاهد. بر اساس یافته‌های مطالعه برای آگاهی‌رسانی انواع خدمات کتابخانه، کتابدار می‌تواند با استفاده از شبکه‌ها و پیام‌رسان‌های اجتماعی (مانند اینستاگرام، توئیتر و تلگرام و ...)، پست الکترونیکی، وبلاگ و وب‌سایت، روزنامه‌های محلی، پوستر و بنر، کارت و بروشور و از این قبیل امکانات آگهی‌رسان به معرفی کتابخانه و خدماتش بپردازد. طبق اظهارات مشارکت‌کنندگان بخشی از موانع در دسترسی به اطلاعات در رفتار اطلاع‌یابی کودکان و نوجوانان مربوط به سایر نهادهای فرهنگی است. کتابداران می‌توانند نقش پررنگی در رفتار اطلاع‌یابی کودکان و نوجوانان ایفا کنند اگر موانع ذیل برطرف شود؛ ابتدا، عدم پژوهش محور بودن مدارس و یا عدم موفقیت مدارس در تربیت دانش‌آموز پژوهش‌محور دلیلی است بر عدم مراجعه دانش‌آموز به کتابخانه که در پی آن به علت عدم اعلام نیاز اطلاعاتی، کتابخانه‌ها نیز منفعل شده و عدم دسترسی به اطلاعات را برای محدود دانش‌آموزان مراجعه‌کننده به کتابخانه در پی خواهد داشت. شاید یک از دلایل عدم مراجعه و عضویت کودکان و نوجوانان در کتابخانه وجود کتابخانه آموزشیگاهی باشد اما کتابخانه‌های عمومی با ایجاد جذابیت در بخش کودکان و نوجوانان می‌توانند بر این مانع غلبه کنند. برگزاری نشستهای کتابخوان، کلاس‌های آموزشی مختلف، تئاتر، گروه سرود و داستان‌وحافظ خوانی، شاهنامه خوانی، سعدی خوانی و ایجاد فضاهای ساخت اقداماتی است که می‌تواند کتابخانه‌ها را به مکانهایی جذاب برای کاربران کودک و نوجوان تبدیل کند.

طبق اظهارات مشارکت‌کنندگان بین سیستم فرهنگی و آموزشی کشور شکاف وجود دارد. در صورتی که آموزش و پرورش در خصوص نوع آموزش، نوع منابع موردنیاز و تغییرات سالیانه خود در منابع آموزشی، نهاد کتابخانه‌های عمومی را در جریان بگذارد و نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور نیز بتواند منابع کمک آموزشی و پژوهشی کودک و نوجوان را تهیه کند این مانع دسترسی به منابع از میان برداشته خواهد شد. همچنین یافته‌ها نشان داد کودک و نوجوان به دلیل عدم توانایی در تلیخیص اطلاعات، سواد اطلاعاتی به معنای جستجوی صحیح، بازیابی، ارزیابی را ندارند. نیاز چنین آموزشی برای دسترسی به منابع در کتابخانه توسط کتابداران و در مدرسه الزامی است. اظهارات مشارکت‌کنندگان با موضوع موانع دسترسی به اطلاعات کودکان و نوجوانان در جدول شماره ۹ آمده است.

جدول ۹. اظهارات مشارکت‌کنندگان با موضوع موانع دسترسی به اطلاعات کودکان و نوجوانان

زیر موضوعات	اظهارات مشارکت‌کنندگان	کد
موانع نیروی انسانی	«به نظرم کتابدار بخش کودک باید دانش تخصصی در زمینه کتابداری و اطلاع‌رسانی داشته باشد و با ویژگی‌های شخصیتی و روانشناختی کودکان آشنا باشد».	۸

¹. maker spaces

۵	موانع منابع	«ما توی برد زدیم که نیاز به کتاب کودک داریم و اهدایی می‌پذیریم خداییش خیلی‌ها از بازار کتاب خریدن و اهدا کردن».
۱۲	موانع تجهیزات و خدمات	«یکی از مشکلات ما خرابی سیستم‌هاست که خیلی فوری نیاز به تعمیر دارن اما متأسفانه خیلی طول می‌کشد تا میان تا درستش کن. بزرگترها اغلب پسرا میشینن پاش و کار خودشونو راه میندازن اما بچه‌ها تا مبینن مثلاً موسش کار نمی‌کنه سریع سیستم رو ترک می‌کنن».
۱۰	موانع کاربران	«بچه‌ها چون پژوهش بلد نیستن مطالعه هم بلد نیست .. نمی‌دونن از اطلاعات چطور استفاده کنن. یا یک کتاب رو بدی دستشون یه سؤال بررسی نمی‌دونن چطور بدون اینکه همه کتابو بخونن جواب رو پیدا کنن».
۲۰	موانع سایر نهادهای فرهنگی	«کتابخانه مدارس به دلیل داشتن هدف خاص آموزشی صرف به اندازه کتابخانه عمومی برای بچه‌ها مفید و کامل نیستند».

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با این هدف انجام شد که نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان همدان را در ارائه خدمات اطلاعات به کاربران کودک و نوجوان، منابع اطلاعاتی مورد استفاده، معیارهای سنجش اعتبار اطلاعات، کانال‌های اطلاعاتی و موانع دسترسی به اطلاعات در رفتار اطلاع‌یابی کودکان و نوجوانان مورد شناسایی و بررسی قرار دهد. یافته‌های پژوهش را به طور کلی می‌توان در دو گروه کودک و نوجوان به طور مجزا مورد بحث و بررسی قرار داد که در ادامه به تشریح آنها خواهیم پرداخت.

نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در جستجوی اطلاعات کودکان و نوجوانان

نتایج نشان داد نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در جستجوی اطلاعات کودکان در سه زیرموضوع تفریح و سرگرمی، یادگیری، پیدا کردن پاسخ ابهامات و پرسش‌های موردی دسته‌بندی شدند. همچنین، نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در جستجوی اطلاعات نوجوانان در شش زیرموضوع فعالیت‌های پژوهشی، روزآمدسازی اطلاعات، پیدا کردن پاسخ ابهامات و پرسش‌های موردی، بالا بردن اطلاعات، انجام تکالیف درسی و تفریح و سرگرمی دسته‌بندی شدند.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که مهم‌ترین انگیزه و هدف کودکان از جستجوی اطلاعات سرگرمی و بالا بردن اطلاعات عمومی، رشد مغزی، خلاقیت، تخیل و موفقیت در مدرسه و انجام تکالیف درسی بوده است. این یافته همسو با پژوهش آل‌پورس (۲۰۰۶) می‌باشد. او نیز در پژوهش خود به این یافته رسید که که بیشتر دانش آموزان به منظور اهداف درسی به شدت به کتابخانه‌های عمومی وابسته و متکی هستند. یافته‌های پژوهش حاضر، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که از بین مؤلفه‌های رفتار اطلاعاتی، کودکان به هدفمند بودن جستجو از طریق کتابداران بیشتر اهمیت می‌دهند و برای رفع نیاز و اطلاعات خود از منابع چندان متنوعی استفاده نمی‌کنند. در تبیین آن می‌توان گفت: علیرغم رواج استفاده از فضای مجازی و به علت دسترسی آسان و همیشگی به آن، باز هم کودکان تمایل دارند از طریق کتابداران نیازهای اطلاعاتی‌شان را برآورده کنند. بنابراین نقش کتابدار کودک در پاسخ‌گویی و بازخورد به کودک این است که باید محتاطانه رفتار کند تا حس کنجکاوی کودک سرکوب نشده و یا اضطراب ناشی از ورود به کتابخانه و صحبت با کتابدار در او تشدید نشود. از این رو، کتابداران باید به گونه‌ای رفتار کنند که کودکان با شوق و ذوق تیزهای اطلاعاتی خود را با آنها در میان بگذارند.

اما در بررسی قسمت دوم مؤلفه که مربوط به نقش کتابداران در جستجوی اطلاعات نوجوانان بود نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش فیدل و همکاران (۱۹۹۹) هم‌سو است؛ زیرا نتایج پژوهش آنها نشان داد که دانش‌آموزان دوره دبیرستان بدون کمک کتابدار قادر به آغاز جستجو نیستند. اما با نتایج پژوهش علی‌پور (۱۳۸۵) همسو نیست؛ زیرا یافته‌های پژوهش او نشان داد که کسب اخبار و اطلاعات آموزشی و دانشگاهی در صدر اولویت‌های استفاده نوجوانان از اینترنت جا دارد. همچنین با پژوهش فتاحی، صابری و دخت-عصمتی (۱۳۸۸) همسو نیست؛ زیرا نتایج پژوهش آنها نشان داد که نقش کتابخانه و کتابداران آموزشی در ارتقای سطح دانایی و رفع نیاز اطلاعاتی دانش‌آموزان در مقایسه با اینترنت ضعیف و کم‌رنگ است. کتابدار می‌تواند با برقراری ارتباط با مدارس در هنگام تهیه منابع کتابخانه به ملزومات پژوهشی نوجوانان نیز توجه کند.

اما نکته مهم این است که در زمینه کتاب‌هایی که برای نوجوانان نوشته شده باشند با کمبود بسیاری مواجه هستیم. کتاب‌هایی در تمامی رده‌های علوم برای نوجوانان حلقه مفقوده ارتباط نوجوانان و کتابخانه است. برای برداشتن چنین چالشی لازم است که پس از شناسایی نیاز اطلاعاتی نوجوانان، کتابداران نیازهای اطلاعاتی نوجوانان را به اطلاع نهادهای مربوطه برسانند که توسط این نهادها، شرایط نوشتن، چاپ و نشر برای نویسندگان مهیا باشد تا بتوانند بنویسند. همچنین امروزه به دلیل وجود فضای مجازی و رسانه‌های آنلاین، روزآمدسازی اطلاعات از طریق استفاده از اینترنت بسیار قوی‌تر از منابع کتابخانه‌ای عمل می‌کند اما با این وجود کتابداران می‌توانند با استفاده از چنین فضاها و ابزارها، تهدیدها را به بهترین فرصت‌ها تبدیل کرده و باهم رقابت کنند.

نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در جستجوی منابع اطلاعاتی مورد استفاده

برای بررسی این مؤلفه نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در چهار زیرموضوع منابع دیداری و شنیداری مناسب کودکان، منابع مرجع بخش کودکان، نشریات و مجله‌های کودک، کتاب‌های بخش امانت کودک دسته‌بندی شدند. کودکان در کشف منابع اطلاعاتی خود غیرهدفمند رفتار می‌کنند. مطالعه رفتار ایشان نشان داد که کودکان به طور ناخودآگاه جذب منابعی با رنگ و نقاشی و جذابیت‌های بصری می‌شوند و از دسته‌بندی‌های موضوعی آگاهی ندارند. بنابراین کتابداران در زمینه تهیه منابع اطلاعاتی مورد استفاده کودکان باید درک صحیحی از دوران کودکی داشته باشند. در این خصوص نتایج مطالعه حاضر با یافته‌های پژوهش مدن، فورد و میلر (۲۰۰۷) همسو نیست؛ زیرا نتایج پژوهش آنها نشان داد که از دیدگاه دانش‌آموزان راهنمایی انگلیس، اینترنت مفیدترین منبع اطلاعاتی تلقی می‌شود.

مطابق یافته‌های پژوهش بسیاری از کودکان و نوجوانان در استفاده از کتابخانه‌های عمومی و منابع موجود در آن با مشکلاتی مواجه هستند که رفع نیاز اطلاعاتی آن‌ها باید مهم تلقی گردد. دلایل انتخاب کتاب به عنوان مهم‌ترین منبع کسب اطلاعات آن است شرایط دسترسی و استفاده از آن بسیار ساده‌تر از سایر منابع است. همچنین کتابداران از طریق تهیه منابع به روز می‌توانند نقش مهمی در رفع نیاز اطلاعاتی کودکان و نوجوانان داشته باشند. نوجوانان به دلیل اینکه دارای یادگیری هدفمندتری نسبت به کودکان هستند در انتخاب منابع نیز با هدف عمل می‌کنند و در بیشتر مواقع تحت تأثیر عوامل بیرونی مانند گروه دوستان، خانواده، معلم و از این قبیل قرار می‌گیرند و یا گاهی تحت اجبار منبعی را انتخاب می‌کنند. در همین راستا کتابداران می‌توانند با هدایت آنها به منابع نقش مهمی در کمک به نوجوانان در دستیابی به منابع داشته باشند.

نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در معیارهای سنجش اعتبار اطلاعات

کتابداران کتابخانه‌های عمومی در معیارهای سنجش اعتبار اطلاعات کودکان و نوجوانان نقش مؤثر دارند می‌توان گفت: چندین زیرموضوع با عناوین دسترسی ساده، متناسب بودن با پیشرفت‌های علمی روز، متناسب بودن با پیشرفت‌های فناوری روز، زبان منبع و شکل منبع مورد بررسی قرار گرفتند. تفاوتی در رفتار اطلاع‌یابی کودکان و رفتار اطلاع‌یابی نوجوانان برای معیارهای سنجش اعتبار اطلاعات، به دست نیامد. به این دلیل که سنجش اعتبار اطلاعات هر دو گروه کودکان و نوجوانان بر مبنای مرتبط بودن، سادگی و به دور از هرگونه ابهام و پیچیدگی است. در تبیین آن می‌توان گفت: کتابداران باید به نیازهای کودکان و نوجوانان توجه داشته باشند و محیطی مناسب برای استفاده لذت‌بخش و آسان از منابع را ایجاد کنند. همچنین کودکان و نوجوانان کمتر جذب منبعی می‌شوند که زبان آن را نمی‌دانند. از این منظر یافته‌هایی برای مقایسه با نتایج پژوهش حاضر یافت نشد.

نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در یافتن کانال‌های اطلاعاتی

کتابداران کتابخانه‌های عمومی در یافتن کانال‌های اطلاعاتی کودکان و نوجوانان نقش مؤثری دارند. برای تحلیل این مؤلفه کانال‌های اطلاع‌یابی در دو گروه کودک و نوجوان به طور مجزا مورد بررسی قرار گرفت. نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در کانال‌های اطلاع‌یابی کودکان در سه زیرموضوع کمک از کتابدار، کمک از خانواده و روش آزمون و خطا دسته‌بندی شدند. نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در کانال‌های اطلاع‌یابی نوجوانان نیز در هفت زیرموضوع استفاده از موتورهای جستجوی عمومی، وبلاگ‌ها و وبسایت‌های رایگان، کمک از معلم، کمک از کتابدار، کمک از خانواده، کمک از دوستان و استفاده از نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای دسته‌بندی شدند.

از بررسی نتایج بدست آمده چنین استنباط می‌گردد که کتابداران با استفاده از کسب مهارت‌های چگونگی برقراری ارتباط با کودکان با برقراری ارتباطی صحیح و اصولی و نیز راهنمایی درست خود می‌توانند با دادن احساس موفقیت در نتیجه کار به کودکان تأثیر به‌سزایی در جذب کودکان به کتابخانه و مطالعه داشته باشند. که یافته‌هایی برای مقایسه با پژوهش حاضر یافت نشد. اینترنت به عنوان منبع ارجح اطلاعات به‌طور قابل توجهی با حجم بالایی از دانش مرتبط بود. در تبیین آن می‌توان گفت: کودکان و نوجوانان از موتورهای جستجو در جستجوی اطلاعات استفاده می‌کنند. بنابراین کتابداران باید با اصول و مهارت‌ها و امکانات جستجو در ابزارهای جستجو و انواع منابع اطلاعاتی آشنایی بیشتری پیدا کنند. این امر نشانگر این است که کتابخانه‌های عمومی استان همدان پاسخ‌گوی تمام نیازهای اطلاعاتی آنها نیست و لزوم توجه به ضرر و رفع نیازهای اطلاعاتی این قشر از مراجعان به کتابخانه ضرورت دارد.

قسمت دوم مؤلفه مربوط به نقش کتابداران در کانال‌های اطلاعاتی نوجوانان است در تبیین این بخش می‌توان گفت: به دلیل جذاب بودن دنیای اینترنت، موتورهای جستجوی عمومی به پرکاربردترین کانال‌های اطلاع‌یابی نوجوانان تبدیل شده‌است. کتابداران با مشاهده چنین رفتاری بایستی به تبلیغات و بازاریابی برای دیگر کانال‌های مناسب اطلاعاتی بپردازند و دیگر آنکه با آموزش جستجوی صحیح در موتور جستجو، نوجوانان را در امر جستجوی صحیح و معتبر موفق‌تر کنند؛ به این دلیل که در میان اطلاعات دریافت شده از طریق موتور جستجو، علاوه بر آنکه دارای ریزش کاذب هستند، ممکن است اطلاعات آلوده و غلط نیز دریافت شود. بنابراین برای رسیدن به اطلاعات درست و معتبر آگاهی‌رسانی توسط کتابداران در این زمینه می‌تواند بسیار مفید واقع شود.

نقش کتابداران کتابخانه‌های عمومی در موانع دسترسی به اطلاعات کودکان و نوجوانان

برای بررسی نقش کتابداران در رفع موانع در زیرموضوعاتی با عناوین موانع نیروی انسانی، موانع منابع، موانع تجهیزات و خدمات، موانع کاربران، موانع سایر نهادهای فرهنگی دسته‌بندی و مورد تحلیل قرار گرفتند.

تحلیل اطلاعات حاصل از مصاحبه‌ها نشان داد در زمینه موانع نیروی انسانی، بخشی از موانع در دسترسی به اطلاعات در رفتار اطلاع‌یابی کودکان و نوجوانان مربوط به کتابدار است. که این موانع چنین دسته‌بندی شدند: ناآشنایی با منابع مربوط به کودکان و نوجوانان، عدم تبلیغ و اطلاع‌رسانی برای کودکان و نوجوانان، عدم راهنمایی کتابداران به شکل مناسب و فقدان کتابدار متخصص بخش کودک و نوجوان. یافته‌هایی برای مقایسه با نتایج این پژوهش یافت نشد.

در تبیین آن می‌توان گفت: هنوز برخی از کودکان و نوجوانان به این آگاهی نرسیده‌اند که کتابداران، مشاوران امین در کتابخانه‌ها هستند که می‌تواند مراجعین را در این زمینه به خوبی راهنمایی کند. لذا کتابدار بایستی کودکان و نوجوان را آگاه کند که می‌تواند به آنها در یافتن منابع مورد نیاز کمک کند. از سوی دیگر با وجود اینکه تمام کتابخانه‌های عمومی دارای منابع برای کودکان و نوجوانان هستند اما در برخی از کتابخانه‌ها ممکن هست، کتابدار متخصص کودک و نوجوان نباشد. تحلیل اطلاعات مربوط به این بخش نشان داد فقدان چنین متخصصی می‌تواند در نتیجه عدم توانایی ارتباط با کودک و نوجوان و نیز عدم شناخت کافی در منابع مربوط به آنها، در جذب، راهنمایی و ارائه خدمات موفق نباشد. برای کم رنگ‌تر کردن این فقدان، کتابداران بایستی به صورت خودجوش در منابع کودک و نوجوان و نیز نحوه برخورد با آنها مطالعاتی داشته باشند.

پیشنهادهای

- با توجه به نتایج این پژوهش، پیشنهادات زیر را می‌توان مطرح کرد:
- استفاده از کتابداران متخصص و آشنا با حوزه‌های موضوعی تخصصی در راستای کمک و راهنمایی کودکان و نوجوانان در استفاده از کتابخانه و قسمت‌های وابسته به آن؛
 - تهیه منابع روزآمد و به‌هنگام برای بخش‌های کودکان و نوجوانان در کتابخانه‌های عمومی؛
 - اشتراک نشریات ادواری معتبر برای مجموعه کتابخانه؛
 - آموزش استفاده از اینترنت و نرم افزارهای کتابخانه‌ای برای کودکان و نوجوانان.

منابع

- اشرفی ریزی، حسن (۱۳۸۸). بررسی میزان رضایت شغلی کتابداران شاغل در کتابخانه‌های عمومی وابسته به نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور در مراکز استان‌ها. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۲(۱)، ۵-۲۹.
- امید خدا، مریم و سپهر، فرشته (۱۳۸۸). بررسی موضوعات مورد علاقه جهت مطالعه اعضای جوان کتابخانه‌های عمومی شهر تهران در اوقات فراغت. پیام کتابخانه، ۱۵(۳)، ۶۱-۸۶.
- بیگدلی، زاهد؛ شهنی بیلاق، منیجه؛ صباغی نژاد، زیور و رجبی، غلامرضا (۱۳۹۸). بزرگان کوچک و اطلاعات: نگاهی به نیازهای اطلاعاتی کودکان. مطالعات کتابداری و علم اطلاعات (مجله علوم تربیتی و روانشناسی)، ۱۱(پیاپی ۲۷)، ۱-۲۲.
- بیگدلی، زاهد و باجی، فاطمه (۱۳۸۸). تحلیل علل عدم راه‌اندازی نظام همکاری و امانت بین کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی تخصصی استان خوزستان از دیدگاه مدیران آنها. مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات، ۲۰(۱)، ۲۰۱-۲۱۸.

- چهرقانی، لیلا و کریمی، رضا (۱۴۰۱). مهارت‌های مورد نیاز کتابداران کتابخانه‌های عمومی در بخش کودک و نوجوان. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی. ۲۸(۴)، ۵۰۴-۵۲۰.
- حریری، نجلا (۱۳۸۵). اصول و روش‌های پژوهش کیفی. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
- سالکی‌ملکی، فاطمه و مومنی، عصمت (۱۳۹۷). رفتار اطلاعاتی کلامی کودکان دوره پیش‌دبستانی در چند مرکز پیش‌دبستانی در شهر تهران. پژوهشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۸(۱)، ۳۵۷-۳۷۷.
- سعدآبادی، علی‌اصغر؛ پناهی، سارا و رحیمی‌راد، زهره (۱۴۰۰). اقدام پژوهی رویداد نوآورانه کتاب و کودک به منظور بهبود وضعیت مطالعه و کتابخوانی کودکان در ایران. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۲۷(۴)، ۷۳۹-۷۷۰.
- شکوهیان، محبوبه؛ عاصمی، عاصفه و شعبانی، احمد (۱۳۹۷). بررسی نیازهای اطلاعاتی نوجوانان از کتابخانه‌های تحت پوشش نهاد کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان. مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، ۱۰(۳)، ۵۸-۶۵.
- عظیمی، محمدحسن؛ خادمی‌زاده، شهناز و خدری، مریم (۱۴۰۰). تأثیر خدمات جنبی بخش کودکان کتابخانه‌های عمومی بر وفاداری کاربران مطالعه موردی: بخش کودک کتابخانه مرکزی استان خوزستان. فصلنامه راهبردهای نو در روانشناسی و علوم تربیتی، ۳(۱۲)، ۱۱۰-۱۱۷.
- علی‌پور، ریکا (۱۳۸۵). بررسی الگوی رفتار جستجو و اطلاع‌یابی نوجوانان دبیرستانی شهر تهران در استفاده از اینترنت. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه الزهرا.
- فتاحی، رحمت‌الله؛ صابری، مریم و دختصمتی، محدثه (۱۳۸۸). بررسی رفتار اطلاع‌یابی دانش‌آموزان دوره راهنمایی در اینترنت و جایگاه کتابخانه در آن. همایش ملی کتابخانه‌های آموزشی: پویاسازی نظام آموزشی و مشارکت در فرایند یاددهی - یادگیری.
- فخارطبسی، ملیحه (۱۳۹۶). عوامل مؤثر بر میزان اشتیاق به بازگشت کودکان و نوجوانان به کتابخانه، از دید مراجعان کودک و نوجوان کتابخانه‌های عمومی شهر مشهد. پژوهشنامه کتابداری اطلاع‌رسانی، ۷(۲)، ۶۱-۷۶.
- قنبری‌خشنو، مریم؛ تاجداران، منصور و کیانی‌خوزستانی، حسن (۱۳۹۵). وضعیت و امکانات موجود کتابخانه‌های عمومی استان همدان در ارائه خدمات جنبی به استفاده‌کنندگان از دیدگاه کتابداران. نظام‌ها و خدمات اطلاعاتی، ۵(۴۳)، ۸۳-۹۴.
- محمدرضایی بیگدلی، زهره (۱۳۸۷). خدمات کتابخانه‌های کودکان. ماهنامه ارتباط علمی، ۱۰(۱).
- نشاط، نرگس (۱۳۸۳). کتابخانه آموزشی. تهران: شبکه کتاب.
- نهاد کتابخانه‌های عمومی شهر اصفهان. مطالعات کتابداری و علم اطلاعات، ۱۰(۳) (پیاپی ۲۵)، ۶۵-۸۶.
- نوروزی چاکلی، عبدالرضا (۱۳۸۵). عوامل اصلی و مؤثر در رفتار جستجوگران اطلاعات. کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۹(۱)، ۱۴۴-۱۷۵.
- Agosto, Demise E.; Hughes - Hassel, Sandra. (2005). People, places, and question: An investigation of the everyday life information-seeking behaviors of urban song adults. *Library and information science research*. 27. (2), 163-191.
- Alipour, Rika (2008). Examining the pattern of search and information seeking behavior of high school teenagers in Tehran using the Internet. Master's thesis in Educational Psychology, Al-Zahra University. (in Persian).
- shrafi Rizi, Hassan (2008).). Examining the level of job satisfaction of librarians working in public libraries affiliated to the institution of public libraries of the country in the centers of the provinces, *Library and Information Sciences*, 12(1), 5-29. (in Persian)
- Azimi, Mohammad Hassan; Khademizadeh, Shahnaz; Khodri, Maryam (2021). The effect of ancillary services of the children's section of public libraries on the loyalty of users, a case study: the children's

- section of the central library of Khuzestan province. *Journal of New Strategies in psychology and Educational Sciences*, 3(12), 110-117. (in Persian)
- Begdeli, Zahid, Shahni Yilaq, Manijeh, Sabbaghinejad, Zivar, and Rajabi, Gholamreza. (2018). Little adults and information: A look at children's information needs. *Motaleate ketabdari va elme etelaat*, 11(1 (series 27)), 1-22. (in Persian)
- Bigdley, Zahid; Baji, Fatemeh (2008). Analysis of the reasons for not setting up the cooperation and trust system between libraries and specialized information centers in Khuzestan province from the point of view of their managers. *Motaleate ketabdari va Sazemandehi etelaat*, 20(1) , 201- 218. (in Persian)
- Chehrghani, Leila; Karimi, Reza (2022). Required skills of librarians of public libraries in children and teenagers department. *Research on Information Science and Public Libraries*, 28(4) , 504-520. (in Persian)
- Clarke, V. & Braun, V. (2013), Teaching thematic analysis: Overcoming challenges and developing strategies for effective learning. *The Psychologist*, 26(2), 120-123.
- Fakhtabasi, Malihe (2016). Factors affecting the level of desire of children and teenagers to return to the library, from the point of view of the children and teenagers patrons of public libraries in Mashhad. *pazhuheshname ketabdari va etelarasani*, 7(2), 61-76. (in Persian)
- Fatahi, Rahmatullah; Saberi, Maryam and Dekhtesmati, Muhaddith (2008). Investigating the information seeking behavior of middle school students on the Internet and the place of the library in it. National conference of school libraries: dynamization of the educational system and participation in the teaching-learning process. (in Persian)
- Fidel, R., et. al. (1999). A visit to the information mall: web searching behavior of high school students. *Journal of American Society for Information Science*, 50 (1), 24-37.
- Hariri, Najala (2015). Principles and methods of qualitative research. Tehran: Islamic Azad University, Science and Research Unit. (in Persian).
- Lau, Henry C. W (2002). An intelligent information infrastructure to support knowledge discovery. Expert systems with apply.
- Madden, Andrew D., Ford, Nigel and Miller, David (2007). Information resources used by children at an English secondary school. *Journal of Documentation*, 63(3), 340-358.
- McKinley, C. J., & Wright, P. J. (2014). Informational social support and online health information seeking: Examining the association between factors contributing to healthy eating behavior. *Computers in Human Behavior*, 37, 107-116.
- Mohammad Rezaei Begdali, Zahra (2008). Children's library services. *Scientific Communication Monthly*, 10(1). (in Persian)
- Nowrozi Chakli, Abdol Reza (2015). The main and effective factors in the behavior of information seekers, *Library and Information Sciences*, 1(1) , 144-175. (in Persian)
- Ole Pors, N. (2006), "The public library and students' information needs", *New Library World*, Vol. 107 No. 7/8, pp. 275-285. <https://doi.org/10.1108/03074800610677263>
- Omid khoda, Maryam; Sepehr, Fereshte (2008). Examining favorite subjects for reading by young members of public libraries in Tehran in their free time, *Payame ketabkhane*, 15(3) , 61-86. . (in Persian)
- Oyetunji, Ronke; Chigbundu, Michael Chinweike; and Olokode, David Azeez (2022) "Information Needs And Seeking Pattern Of Children In Public Libraries: A Case Study Of Kwara State Library, Nigeria" (2022). *Library Philosophy and Practice* (e-journal). 7472. <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/747>
- Saleki Maleki, Fatemeh; Faithfulness, infallibility (2017). Verbal information behavior of preschool children in several preschool centers in Tehran. *pazhuheshname ketabdari va etelarasani*, 8(1), 357-377. (in Persian)
- Shokohian, Mahbubeh; Asami, Asefa; Shabani, Ahmed (2017). Investigating the information needs of teenagers from the libraries under the public libraries of Isfahan city. *Motaleate ketabdari va elme etelaat*, 10 (3) (series 25), 65-86. (in Persian)
- Vision document of public libraries in the horizon of Iran 1404. Retrieved on May 24, 1402 from <https://wikilib.blog.ir/post/%D8%B3%D9%86%D8%AF-%DA%86%D8%B4%D9%85-%D8%A7%D9%86%D8%AF%D8%A7%D8%B2-%D9%86%D9%87%D8%A7%D8%AF->

%DA%A9%D8%AA%D8%A7%D8%A8%D8%AE%D8%A7%D9%86%D9%87%E2%80%8F%D9%87%D8%A7%DB%8C-%D8%B9%D9%85%D9%88%D9%85%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%A7%D9%81%D9%82-%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86-1404 (in Persian)

زودآیند / ویرایش نشده